

MAJA POLIĆ – IVANA BURNAĆ

PRILOG BIOGRAFIJI MILE MAGDIĆA NA TEMELJU KORESPONDENCIJE S FRANJOM RAČKIM I ONODOBNE HRVATSKE PERIODIKE

Maja Polić
Zavod za povijesne i društvene znanosti HAZU
u Rijeci s Područnom jedinicom u Puli
Ružičeva 5
HR 51000 Rijeka
maja.polic5@gmail.com

UDK: 070Magdić, M.(01)
929 Rački, F.
Izvorni znanstveni članak
Ur.: 2024-06-26

Ivana Burnać
Arhiv HAZU
Strossmayerov trg 14
HR 10000 Zagreb
iburnac@hazu.hr

Članak doprinosi poznavanju lika i djelovanja Mile Magdića (Ogulin, 1847. – Zagreb, 1931.), povjesničara, arhivista, profesora i ravnatelja više škola te njegovoga društvenoga djelovanja kroz korespondenciju s Franjom Račkim, povjesničarom, kanonikom, prvim predsjednikom nekadašnje Jugoslavenske, a današnje Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Riječ je o devet pisama nastalih između 1877. i 1883. pohranjenih u ostavštini Franje Račkoga u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Također, dan je prilog poznavanju Magdićeva djelovanja kroz onodobnu periodiku.

Ključne riječi: Mile Magdić, Franjo Rački, Senj, korespondencija, periodika

Uvod

Jedna od glavnih aktivnosti preporodnoga pokreta u hrvatskim krajevima u 19. st. bilo je sustavno prikupljanje i publiciranje izvora o značajnim zbivanjima u domaćoj historiografiji, prije svega kako bi politički zahtjevi dobili valjanu argumentiranu podlogu, kao i sastavljanje povijesti hrvatskoga naroda.¹ Skupini

¹ Važnost izvora za obranu municipalnih prava kraljevina Dalmacije, Hrvatske i Slavonije u borbi s vladajućim mađarskim plemstvom, prepoznata je u staleškom saboru Kr. Hrvatske, pa je tridesetih godina u dva navrata inicirao njihovo sakupljanje i izdavanje kako bi se rekonstruirala hrvatska povijest. Ali, tek je 1847. godine inicijativa pala na plodno tlo angažiranjem Ivana Kukuljevića Sakcinskoga, koji je postao ocem moderne historiografije. (M. GROSS, 1996, 172, 173 i dalje)

sve profesionalnijih onodobnih povjesničara koji su marljivo radili na poznanstvenjenju hrvatske historiografije svakako pripada dr. Franjo Rački, jedan od najznačajnijih i najzaslužnijih hrvatskih velikana 19. st. uopće. Iako nije bio educirani povjesničar, Rački je itekako bio svjestan važnosti povijesti, posvetivši gotovo sav svoj znanstveni napor upravo povijesnoj znanosti. F. Rački rođen je u Fužinama 25. studenoga 1828. godine.² Nakon pučkoškolskoga i gimnazijskog obrazovanja u tadašnjoj Rijeci, pa u Varaždinu i Senju, nastavlja studij iz područja teologije u Beču, u Pazmaneumu.³ Tamo je započeo proučavati i povijest, ishodivši kod ministarstva dozvolu za polaganje ispita iz kolegija "austrijske državne historije starijeg doba".⁴ Političke prilike u prvoj polovici 19. st. znatno su se odrazile na stajališta i ideje F. Račkoga, i to na njegovo životno opredjeljenje, za južnoslavensku ideologiju; to je smatrao sredstvom integrativnih procesa svih južnih Slavena u Habsburškoj Monarhiji. Potom se zalagao za hrvatsko državno pravo u okviru njegove aktivne političke prezentnosti, a s time u vezi, na njegovo okretanje ka povjesničarskoj profesiji, gdje je uz pomoć pisanih izvora namjeravao stvoriti podlogu za prevladavanje teritorijalnih partikularizama.⁵ Po dolasku u Senj na mjesto profesora crkvene povijesti, istražuje narodno-crkvenu povijest, a isto je nastavio činiti za boravka u Rimu, objavljujući rezultate istraživanja preko članaka objedinjenih pod naslovom "Crtice iz domaće crkvene povjestnice", namijenjenih crkvenim

² O životu i djelu dr. Franje Račkoga, kao i o različitim segmentima njegova političkoga, znanstvenog, institucionalnog i političkog djelovanja, postoji opsežna literatura. Prvo cjelovito djelo u potpunosti mu posvećeno nastalo je godinu dana nakon njegove smrti. Riječ je o radu T. Smičiklasa (1895.), biografa F. Račkoga, akademika i kasnijega predsjednika Jugoslavenske akademije, koje odiše pijetom prema prvome predsjedniku Akademije. Svi ostali radovi znatno se temelje na Smičiklasovim zapisima. Nadalje, treba spomenuti i poglavlje autora J. Ravlića (1969, 7–103), kao i poglavlje autora S. Antoljaka (1992, 88–130). U novije vrijeme opsežno znanstveno djelo posvetila mu je M. Gross, 2004.

³ U Senju je Rački, u okviru Zbora duhovne mladeži osnovanoga 1846. godine, učio i domaću povijest te povijest "inih narječja slavenskih" upoznavši se i s glagoljičnom tradicijom na tome području. (F. ŠIŠIĆ, 1929, 28)

⁴ M. GROSS, 2004, 15; S. ANTOLJAK, 1992, 90. navodi kako u Beču Rački "usporedo studira na filozofskom fakultetu historiju i počinje pisati".

⁵ Političke prilike u prvoj polovici 19. st. znatno su se odrazile na stajališta i ideje F. Račkoga, i to na njegovo životno opredjeljenje, za južnoslavensku ideologiju; to je smatrao sredstvom integrativnih procesa svih južnih Slavena u Habsburškoj Monarhiji. Potom se zalagao za hrvatsko državno pravo u okviru njegove aktivne političke prezentnosti, a s time u vezi, na njegovo okretanje ka povjesničarskoj profesiji, gdje je uz pomoć pisanih izvora namjeravao stvoriti podlogu za prevladavanje teritorijalnih partikularizama. Riječ je o hrvatstvu, slavonsstvu i slavo-dalmatstvu. (M. GROSS, 2004, 13)

dužnosnicima koji su imali značajnu ulogu u duhovnome odgoju naroda.⁶ U Senju je 1852. godine zaređen za svećenika, dobivši od biskupa Mirka Ožegovića zadatak da na gimnaziji predaje matematiku i fiziku.⁷ No, prirodne ga znanosti nisu odveć zanimale – sâm se tada nazivao "mudroljubom" okrenuvši se filozofiji i povijesti⁸ te ponovno odlazi u Beču, gdje je postigao doktorat iz teologije.⁹ Već na početku historiografskoga djelovanja bilo je evidentno da je Rački pobornik znanstvene kritike. Tvrdio je kako povijest kao "učiteljicu života" valja "izpitati anatomske nožem" te kako ona mora ponovno probuditi puk s obzirom na to da je nakon buđenja 1848. godine narodni život ponovno utonuo u san.¹⁰ Postavši prvim predsjednikom tada Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti bio je i glavni urednik Akademijine edicije *Starine*. Navedena edicija pokrenuta je nakon što je Račkome upućeno nekoliko prigovora kako bi u *Radu* valjalo objavljivati rasprave, a ne izvore.¹¹

Oko istraživanja prošle zbilje Rački je okupio mnoge pojedince, među kojima je i hrvatski povjesničar Mile Magdić, rođen 29. rujna 1847. godine u Ogulinu, a preminuo 3. veljače 1931. u Zagrebu.¹² Magdića je životni i profesionalni put nakon studija povijesti u Grazu naveo u Zagreb gdje je 1872. godine predavao na tamošnjoj Kraljevskoj velikoj realci u Zagrebu, a potom od 1873. u gimnaziju u Senju. Od 1887. do umirovljenja 1908. službovao je kao gimnazijski ravnatelj u Gospiću, Osijeku, Srijemskoj Mitrovici i Varaždinu. Paralelno sa službovanjem u školama, Magdić je istraživao povijest i kulturnu baštinu Senja gdje je uredio gradski arhiv, zatim Primorja, Like i Krbave. Rezultate svojih istraživanja, primjerice, o senjskim plemićkim obiteljima i arhivsku građu iz prošlosti grada Senja, itd., publicirao je u spomenutome Akademijinu časopisu *Starine* i u *Vjestniku Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva*. U podlistku *Narodnih novina* je u kontinuitetu od 1899. do 1917. pisao o gradovima i utvdama Vojne krajine. Tako je obradio mnoštvo tema iz prošle zbilje grada Senja, poput *Senjska tvornica za jedra i konope u drugoj polovini XVIII. vijeka*,¹³ *Prilozi našoj kulturnoj historiji*; *Senjska pomorska trgovina od*

⁶ F. ZENKO, 1975, 43 i 44.

⁷ J. RAVLIĆ, 1969, 8.

⁸ M. GROSS, 2004, 15.

⁹ T. SMIČIKLAS, 1895, 9.

¹⁰ M. GROSS, 2004, 37; M. GROSS, 1985, 429.

¹¹ S. ANTOLJAK, 1992, 111.

¹² K. REGAN, 2010, 91–113; M. HUSIĆ, 2014, 293–304.

¹³ *Jutarnji list*, 1922, 7.

XIII. do XIX. vijeka,¹⁴ *Grad Prozor*,¹⁵ *Grad Vitunj*,¹⁶ *Grad Mrsinj*¹⁷; *Grad Belaj (Bilaj)*,¹⁸; *Grad Počitelj*,¹⁹ *Grad Brinj ili Sokol*.²⁰

U novije doba publicirana su dva priloga koji veoma kritički obrađuju Magdićeve znanstvene i stručne prinose. Prvi od njih je članak Krešimira Regana *Mile Magdić i Narodne novine 1899–1918. Prinos bibliografiji o plemićkim gradovima i kaštelima Like, Vinodola, Podvelebitskog primorja i Korduna*.²¹ Autor donosi temeljiti pregled Magdićeve bibliografije, pridajući pozornost najvažnijim njegovim radovima. Vezano uz njegove historiografske dosege, Regan ocjenjuje kako je Magdić djelovao u sjeni svojih mnogo poznatijih kolega suvremenika poput Ferde Šišića, Emila Laszowskoga, Vjekoslava Klaića, Rudolfa Horvata, itd.²² Najpoznatiji je po monografiji *Topografija i povijest grada Senja*,²³ o kojoj raspravlja u korespondenciji s F. Račkim. Znatan prinos Magdićeva historiografskog djelovanja jest istraživanje srednjovjekovnih gradova i kaštela širega ličkog područja, čime je prema ocjeni Regana "(...) ostavio neizbrisiv trag u razvoju 'burgologije' ili 'kasteologije' kao samo stalne znanstvene grane u krilu hrvatske historiografije, povijesti umjetnosti i arheologije",²⁴ a njegovi radovi "(...) pionirski su iskorak u istraživanju ove vrijedne povijesne i kulturne baštine".²⁵ Prema navođenju Regana, Magdić se istaknuo pri sređivanju arhivskoga gradiva u senjskom arhivu te je za prvu svoju knjigu o Senju od strane senjskoga gradskog poglavarstva 1877. imenovan počasnim građaninom.²⁶

Tu je i članak Marte Husić *Prinos bibliografiji Mile Magdića s posebnim osvrtom na povijest grada Senja*.²⁷ Tako je glavna namjera ovoga rada svojevrsna nadopuna Reganova članka odnosno podsjetnik na Magdićevu znanstvenu djelatnost. Autorica ocjenjuje kako je Magdićev prilog izuzetan, s obzirom na činjenicu da bi "Bez njegovih brojnih radova vezanih uz arhiv grada Senja mnogi

¹⁴ *Jutarnji list*, 1922, 2.

¹⁵ *Narodne novine*, 1904, 13–14.

¹⁶ *Narodne novine*, 1905, 1–2.

¹⁷ *Narodne novine*, 1905 (b), 1–2.

¹⁸ *Narodne novine*, 1906, 1–2.

¹⁹ *Narodne novine*, 1912, 27, 28.

²⁰ *Narodne novine*, 1912, 1–3.

²¹ Članak je objavljen u časopisu *Studia lexicographica*, 2010, 91–113.

²² K. REGAN, 2010, 91.

²³ M. MAGDIĆ, 1877.

²⁴ K. REGAN, 2010, 91, 92.

²⁵ K. REGAN, 2010, 92.

²⁶ K. REGAN, 2010, 92.

²⁷ M. HUSIĆ, 2014, 293–304.

dokumenti danas ostali nepoznanica.²⁸ iako su članci koji obrađuju život i djelo Mile Magdića rijetki u hrvatskoj historiografiji.²⁹ Od ostalih historiografskih priloga ovom prigodom valja spomenuti dva priloga u kojemu se Mile Magdić tek uzgred spominje: to su prilozii Bogdana Diklića³⁰ i Dragomira Babića.³¹

Korespondencija Mile Magdića Franji Račkome

Pisma koja je Mile Magdić uputio Franji Račkome osvjetljavaju nam znanstveno, kulturno i političko djelovanje dvoje spomenutih intelektualaca u veoma zahtjevnom periodu povijesti hrvatskog naroda. Uz to, korespondencija nas upućuje i na poneke sitnice iz privatne sfere njihovih života, napose Magdićeve. Korespondencija je tekla kroz devet pisama, i to od 1877. do 1883. godine. Tako je 1877. objavljeno jedno pismo, 1880. dva, 1882. jedno i ostalih pet pisama 1883. godine. Sva su pisma poslana iz Senja. Rukopis je poprilično čitljiv, a pisma su opsegom različita – od nekoliko rečenica napisanih na pola stranice pa do čak sedam stranica teksta. U svezi s formatom stranica treba reći da se u dobrom dijelu pisama obično radi o listu veličine otprilike današnjeg A4 (21 x 29,7 cm), koji je potom bio presavijen, pa bi tako tvorilo četiri stranice. Magdić svoja pisma Račkome uglavnom započinje s "presvieti gospodine", a završava kao "najpokorniji sluga". Pisma do sada nisu objavljena, a koliko nam je poznato nisu niti korištena i pohranjena su u Ostavštini Franje Račkoga u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.³²

Korespondencijom Franje Račkog koja je dio njegove ostavštine sačuvane u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu dosad su se bavili mnogi autori.³³ Dosad najopsežniju objavljenu korespondenciju, i to između F. Račkoga i Josipa Jurja Strossmayera, pripremio je Ferdo Šišić,³⁴ dok je korespondenciju s Baltazarom Bogišićem pripremio Viktor Novak.³⁵ U cijelosti su objavljena i pisma Franje Račkog Franu Kurelcu,³⁶ itd., a u novije doba

²⁸ M. HUSIĆ, 2014, 294.

²⁹ M. HUSIĆ, 2014, 293.

³⁰ B. DIKLIĆ, 1989, 71–110.

³¹ D. BABIĆ, 1989, 163–184.

³² *Arhiv HAZU*, osobni fond Franje Račkog (dalje: HR AHAZU, OFR). Magdićeve korespondencija nalazi se u kutiji broj XII, a svako pismo označeno je rednim brojem.

³³ O korespondenciji Franje Račkoga, njezinu korištenju i sadržaju usp.: I. ERCEG, 1959, 263–288; A. GULIN, 1979, 323–370.

³⁴ F. ŠIŠIĆ, 1928–1931.

³⁵ V. NOVAK, 1960.

³⁶ B. DRECHSLER, 1915, 63–142.

objavljen je izbor korespondencije Šime Ljubića s Franjom Račkim,³⁷ Ivana Kostrenčića s Franjom Račkim,³⁸ itd.

Sadržaj

U prilogu prvoga pisma iz svibnja 1877. godine Magdić Račkome dostavlja primjerak svoje knjige *Topografija i povijest grada Senja*, znajući da će Račkoga to itekako razveseliti.³⁹ Obrača mu se veoma podozrivo, s velikim poštovanjem: "Vašoj Presvietlosti", i to u znak "dubokoga štovanja", skromno ga moleći da "diece" koje mu šalje kao "sluga pokorni" blagoizvoli primiti.

U iduće tri godine nema traga komunikaciji Magdića i Račkoga. Prvo iduće pismo datirano u svibnju 1880. godine svjedoči da je Magdić u međuvremenu provodio istraživanja te da je pripremio materijale za objavljivanje.⁴⁰ Tako Račkome šalje popis senjskih plemića koji je sastavljen 1751. i moli ga da ga pregleda te da, ako popis ima neku historiografsku vrijednost, na idućoj sjednici Akademije predloži objavljivanje. Također, pita ga bi li Akademija bila voljna u svojoj ediciji *Starine* tiskati stare listine iz petnaestoga i šesnaestog stoljeća koje se nalaze u senjskome gradskom arhivu. Za tisak bi ih pod naslovom *Spomenici za povijest grada Senja od godine 1458. – 1558.* pripremio sam Magdić. Očito da je Rački pozitivno odgovorio na Magdićev prijedlog, pa mu Magdić sredinom listopada šalje prijepise listina iz petnaestoga i šesnaestog stoljeća iz senjskoga arhiva.⁴¹ Pouzdajući se u iskustvo F. Račkoga, zamolio ga je da kod određenih listina obilježi dan i mjesec, napomenuvši mu da bi to i sam učinio, ali se boji da ne pogriješi te se nada da Rački neće zamjeriti ovu zamolbu. Dodao je kako se kod prepisivanja listina držao nekih načela, primjerice, kod latinskih nije ništa mijenjao, osim što je velika slova od tamo gdje im nije mjesto, zamijenio malim slovima te je uveo i "razumljiviju interpunkciju". Napominje kako je njemačke listine pisane goticom prepisao latinskim pismom. Pri tome se držao svih osobitosti jezika i pravopisa te je i ovdje uveo razumljiviju interpunkciju. Našavši se očito pred zidom, ponizno je upitao Račkoga hoće li nastaviti ovaj rad te da za tisak pripremi i listine iz sedamnaestog i osamnaestog stoljeća. Također, interesirao se i koji iznos za obavljeni posao može dobiti od Akademije. Na

³⁷ T. LUETIĆ, 2002, 217–268.

³⁸ I. ZVONAR, 2015, 9–33; I. ZVONAR, 2007, 203–224.

³⁹ HR AHAZU, OFR, sign.: XII A 387/1, Senj, 15. 5. 1877.

⁴⁰ HR AHAZU, OFR, sign.: XII A 387/2, Senj, 1. 5. 1880.

⁴¹ HR AHAZU, OFR, sign.: XII A 387/3, Senj, 14. 10. 1880.

⁴² Rad JAZU, 1880, 210.

potvrdu Magdićevih prijedloga nailazimo u ediciji *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*. Naime, predsjednik Rački je početkom siječnja 1880. g. predložio da se Magdićev rad *Explicatio arboris genealogiae familiae Danincich* tiska u *Starinama*,⁴² a sredinom veljače iste godine odobren je prijedlog razreda da se navedeno tiska u navedenoj Akademijinoj ediciji.⁴³ U *Izveštaju tajnika dra. P. Matkovića* o radu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 1880. zabilježeno je kako je Magdić "priobćio" popis senjskih plemića prošloga stoljeća, kao i rodoslovlje čuvene uskočke obitelji Daničić koje je 1777. godine sastavio član navedene obitelji Ivan III., a to je gradivo pohranjeno u gradskom arhivu u Senju.⁴⁴ Koncem siječnja 1881. godine Rački je za objavu predložio prijepis isprava gradskoga arhiva u Senju nastalih u periodu od 1450. do 1583. godine, koji je izradio Magdić.⁴⁵ Uskoro je prihvaćena navedena odluka filologičko-historijskoga razreda da se navedeno tiska u *Starinama*.⁴⁶ Prijepis je spomenut i u *Izveštaju tajnika dra. P. Matkovića* 1881. godine.⁴⁷

Usljedila je 1883. godina u kojoj se Magdić, sudeći prema sadržaju i obimu korespondencije, ozbiljno uhvatio istraživačkoga posla. Tako je Račkoga u veljači navedene godine podsjetio kako mu je tijekom božićno-novogodišnjih blagdana na kolodvoru u Ogulinu obećao da će Magdićeve "isprave" koje je sakupio istražujući u senjskome arhivu biti tiskane u četrnaestoj knjizi *Starina*.⁴⁸ No, u *Viencu* je u međuvremenu pročitao kako je ta knjiga *Starina* tiskana polovicom siječnja, ali njegov rad nije bio uvršten. Razlozi za Magdićev upit su materijalne prirode: naime, očito je računao da će prilog biti objavljen te da će za isti dobiti honorar. Stoga je zamolio Račkoga da mu Akademija, unatoč tome što rad nije publiciran, avansno isplati stotinu forinti. S velikom nelagodom se Račkome ispričao zbog "dosadivanja", pojašnjivši kako su ga na to nagnale obiteljske okolnosti. Ne želeći se zamjeriti Račkome, zamolio je njegovu "preuzvišenost" da mu molbu "neće u grieh upisati".

Početkom svibnja dostavio mu je dva priloga o povijesti starih senjskih obitelji, kao i pet isprava iz senjskoga arhiva te ga je zamolio da taj rukopis predloži za objavu već na idućoj sjednici Akademije.⁴⁹ Također, zamolio ga je da

⁴³ Rad JAZU, 1880, 226.

⁴⁴ Rad JAZU, 1880, 216.

⁴⁵ Rad JAZU, 1881, 229.

⁴⁶ Rad JAZU, 1881, 214.

⁴⁷ Rad JAZU, 1881, 229.

⁴⁸ HR AHAZU, OFR, sign.: XII A 387/5, Senj, 4. 2. 1883.

⁴⁹ HR AHAZU, OFR, sign.: XII A 387/6, Senj, 1. 5. 1883.

⁵⁰ HR AHAZU, OFR, sign.: XII A 387/7, Senj, 8. 5. 1883.

mu javi kada će spomenute isprave biti tiskane, izražavajući nadu da će Rački ispuniti njegovu molbu.

Tjedan dana kasnije prema savjetu Račkoga Magdić mu dostavlja "namiru" na stotinu i dvadeset forinti avansno, pridržavajući si pravo da od Akademije zatraži doplatu honorara ukoliko prilog koji će biti štampan zauzima više nego četiri i pol tiskanih araka.⁵⁰ Dodao je kako se nada da će Akademija pristati na njegov "pravedni" zahtjev.

Dvadesetak dana kasnije pisao je Račkome kako je primio njegovo pismo od 16. svibnja s traženih šesnaest forinti.⁵¹ Radujući se pristiglim sredstvima i svjestan da se upravo Rački založio da ih dobije, Magdić mu oduševljeno odgovara: "Preponizna hvala Vašoj Presvietlosti na tolikoj dobroti". Nadalje, izrazio je spremnost nastaviti rad na prikupljanju gradiva za *Codex diplomaticus*,⁵² ali pod uvjetom da mu Akademija honorira svaki tiskani arak s petnaest forinti avansno te da se obveže davati mu "paušalni" putni trošak. S obzirom na to da je taj posao bio voljan odmah započeti, bio je uvjeren da mu Rački neće uzeti kao grijeh njegovu molbu da mu što prije javi koliko bi iznosio dnevni paušalni trošak. Kako je uputio Račkoga, namjeravao je obaviti više putovanja, a tijekom prvoga namjeravao je obići Novi Vinodolski, Bribir i Bakar, jer je smatrao da će ondje "koješta naći". Na tome dijelu putovanja planirao se zadržati do konca kolovoza ili početka rujna. Iza toga planirao je krenuti na otoke Krk, Cres i Rab gdje se namjeravao zadržati do završetka posla. Potom bi iz Raba krenuo preko Karlobaga u Senj. Kako na svojem istraživačkome putu ne bi nailazio na prepreke, zamolio je Račkoga da u ime Akademije pošalje pismenu preporuku na kaptole i općinska poglavarstva navedenih mjesta u koje je namjeravao obići. Preporukom bi se, istaknuo je, osujetile eventualne zapreke koje bi mu se mogle pojaviti, a koje mu, naravno, ne bi bile ugodne. Želeći posao obaviti što bolje, zamolio je Račkoga "za čim točniju inštrukciju." Naime, Rački mu je u zadnjemu pismu savjetovao kako izvorne listine valja prepisati upravo na način kako su pisane s kraticama, ali Magdić nije znao treba li se pridržavati identične interpunkcije koja je počesto bila vrlo nerazumljiva, kao i trebaju li se pisati i ondje velika slova gdje ne trebaju stajati ili da ih ondje zamijeni malim slovima.

⁵¹ HR AHAZU, OFR, sign.: XII A 387/8, Senj, 25. 5. 1883.

⁵² *Codex diplomaticus* ili punoga naziva *Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*/Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije serijska je publikacija Jugoslavenske (danas Hrvatske) akademije znanosti i umjetnosti. Tematski se odnosi na srednjovjekovne diplomatske izvore hrvatske povijesti. Do danas je tiskano dvadesetak svezaka.

⁵³ HR AHAZU, OFR, sign.: XII A 387/9, Senj, 2. 7. 1883.

Početak srpnja Magdić je odgovorio na pismo F. Račkoga od 26. lipnja, šaljući mu u prilogu namjeru na osamdeset forinti koje je Akademija namijenila za njegov odlazak na spomenute otoke Krk, Cres i Rab.⁵³ Iskoristio je prigodu istaknuti kako mu je dodijeljen putni trošak "malko mršav" te će u skladu s tim svoj put biti primoran drugačije organizirati nego što je prvotno namjeravao, nadajući da će ga ipak uspjeti obaviti.

U listopadu 1882. Magdić šalje novo pismo i na samome njegovu početku ispričao se na slobodi da mu preporuči svojega bivšega učenika Danu Gregovića.⁵⁴ Po njegovu je sudu mladić "dobar i čudoredno naobražen", te je još u doba gimnazijskoga obrazovanja imao odlično i skromno ponašanje, zahvaljujući čemu si je priskrbio hvalu kod svakoga. Mladić je u doba nastanka pisma kretao na studij u Zagreb, ali s obzirom na to da su mu roditelji siromašni, studij je došao u pitanje zbog čega bi sam morao osigurati nekakvu zaradu, odnosno sredstva za troškove. Stoga mu je Magdić odlučio pomoći te se odvažio pitati Račkoga bi li Akademija mogla za mladića izdvojiti kakva sredstva, a tim bi im ustupkom Magdić bio dužnik.

Mile Magdić u onodobnoj periodici

Magdićevo djelovanje bilo je popraćeno i u onodobnoj periodici, posebice u novinskim edicijama *Narodne novine*, *Napredak*, *Dom i svijet*, *Primorac* i dr. Edicije su donosile vijesti o promjenama u pučkom učiteljstvu, pa je tako primjerice u listu *Sriemski Hrvat* objavljeno kako su uz dozvolu kraljevske zemaljske vlade međusobna službovna mjesta razmijenili "Mile Magdić u Dunjaku i Nikola Novaković u Bročancu".⁵⁵ Ista je vijest objavljena i desetak dana kasnije u ediciji *Napredak*.⁵⁶ Ta će edicija donijeti i obavijest o Magdićevu premještaju iz senjske u osječku gimnaziju.⁵⁷

Godine 1888. Magdića nalazimo na mjestu ravnatelja novoostvorene gimnazije u Mitrovici.⁵⁸ Naime, prilog veoma pozitivnoga sadržaja donosi vijesti kako tamošnja mlada realna gimnazija uživa osobitu pozornost u građanstva koje gaji nadu da će se dobro razvijati i steći dobar glas. Tome u prilog ide revnost osnivača i prvoga ravnatelja Magdića, kojemu se ispočetka zamjeralo

⁵⁴ HR AHZU, OFR, sign.: XII A 387/4, Senj, 10. 10. 1882.

⁵⁵ *Sriemski Hrvat*, 1884, 3.

⁵⁶ *Napredak*, 1884, 14.

⁵⁷ *Napredak*, 1886, 14.

⁵⁸ *Narodne novine*, 1888, 3.

⁵⁹ *Hrvat*, 1900, 3.

iskazivanje prevelike energičnosti, ali se ista s vremenom pokazala opravdanom jer se učenici drže školskoga reda a i odnos među zaposlenicima je bez "trvenja", za razliku od ranije postojećega zavoda gdje to očito nije bio slučaj. Osnutak gimnazije doveo je do povećanja broja učenika, pa je tako brojka od nekadašnjih trideset i pet učenika koji su pohađali zavod, narasla na pedeset i dva učenika koji pohađaju gimnaziju. S tim povećanjem pojavio se i problem manjka prostora i činjenice da, kako je ravnatelj Magdić utvrdio, prostorije ne odgovaraju "niti pedagoškim niti zdravstvenim načelom", stoga je ravnatelj odmah poduzeo potrebne korake kod zemaljske vlade. Kotarski inženjer napravio je dva nacrt a i troškovnika za pregradnju, a potpora za to dobivena je i od strane školskoga nadzornika. Novu školsku godinu netom je završilo devedeset i sedam učenika, i to iz različitih krajeva: iz Hrvatske (11), Slavonije (77), Ugarske (6), Srbije (2) i Češke (1), od čega je pedeset i četiri pravoslavaca, četrdeset i jedan katolik te dvojica mojsijevaca odnosno židova. Od toga ih je trinaestero završilo prvi red s odlikom, pedeset i sedmero prvi red, petero drugi red, desetero treći red, dok je dvanaestero upućeno na popravak.

Godine 1900. Magdića nailazimo na mjestu ravnatelja gimnazije u Gospiću.⁵⁹ U prilogu objavljenom u listu *Hrvat* navedeno je kako je nakon nekoliko godina ponovno oživjela gimnazijska mladež, koja je pod imenom "Društvo za podporu ubogih i vriednih učenika" održala veoma uspješnu zabavu, čiji "krasan uspjeh nadkrilo je svako očekivanje." Ravnatelj Magdić dozvolio je maturantima organiziranje zabave. Početkom 1907. objavljen je podatak da je rješenjem njegova carskog i kraljevskog apostolskog veličanstva iz sredine siječnja tekuće godine odobren premještanje ravnatelja gospićke gimnazije Magdića u varaždinsku gimnaziju u istom svojstvu.⁶⁰

Novine su objavljivale i podatke vezane uz Magdićevu obitelj. Tako saznajemo da su dani u Mitrovici za obitelj Magdić bili su osobito teški. Naime, u siječnju 1892. Magdić i njegova supruga Milka doživjeli su obiteljsku tragediju: preminuo im je sin jedinac Vladimir.⁶¹ Roditelji su javno iskazali zahvalu svima koji su im usmeno ili pismeno izrazili sućut i bili uz njih u teškim danima, a napose obiteljima Strauss i Vukoević.

Gospićke novine *Hrvat* prenijele su vijest da su gimnazijski ravnatelj Magdić i supruga u najužem obiteljskom krugu proslavili srebrni pir.⁶² Proslava se dogodila u njihovu rodnome Ogulinu. Na Magdićevu molbu edicija *Hrvat*

⁶⁰ *Hrvat*, 1907, 3.

⁶¹ *Narodne novine*, 1892, 8.

⁶² *Hrvat*, 1898, 2.

⁶³ *Hrvat*, 1904, 4.

tiskala je njegovu obavijest svim prijateljima i znancima Gospića i okolice kako je kod tamošnjega sudbenog stola podnio kaznenu prijavu protiv pomoćnog financijskog tajnika Ive Padjena koji je, prema Magdićevim riječima, "izvršio napad" na njega u prethodnome broju istoga lista, tiskanoga 15. lipnja 1904. godine.⁶³ Spomenuti Padjen obavijestio je javnost kako je njegovu obitelj, a napose njegovu suprugu "bezstidno i gnjusno" napao gimnazijski ravnatelj Magdić, nakon čega ga je Padjen pozvao "na odgovornost" te da mu "(...) kano čovjeku vitežku zadovoljštinu dade."⁶⁴ Magdić se njegovu pozivu nije odazvao već, kako kaže Padjen "(...) svoju bezstidnu jezičinu izpričava nezrelom a usljed njegova odgoja najiskvarenijom deriščadi."

Novinske edicije pratile su i Magdićevu nakladničku djelatnost. Tako je u rubrici "Književne vijesti" objavljen prilog "Poziv na predplatu" kojim Magdić na vrlo interesantan način privlači pozornost čitatelja, pokušavajući ih ponukati da se pretplate na njegovu knjigu *Topografija i poviest grada Senja sa njegovom slikom*.⁶⁵ "Senj! – Komu da se pri tom imenu razne nametnu misli? U komu da se neprobude kojekakve slike i uspomene iz davne prošlosti, kad čuje rieč *Senj?* – *Senj!*" Spominje razna lica poput Juriše Senjanina, Nikole Jurišića, Pavla Vitezovića, Petra Zrinskoga na koje asocira spomen Senja, a tu je i bijeg Bele IV. pred Tatarima kroz Senj, itd. Poziva se na napis iz 32. broja lista *Vienac* u kojemu je objavljena kritika knjige te dodaje: "A što tek onda, da dobiješ u ruku štampanu povjest toga zanimljivoga grada?" Ističe kako će njezin obim biti "(...) do osam štampanih arakah u maloj osmini (...)" te da neće koštati više od sedamdeset novčića, stoga se nada "(...) da joj hrvatski narod neće zatvoriti svojih vratih."⁶⁶ Obavijest o tiskanju knjige *Topografija i povijest grada Senja* u tiskari H. Lusteru 1877. na 160 stranica u 8mini objavljena je u listu *Napredak* u srpnju 1877. godine.⁶⁷ Marketinški snalažljivo napominje kako će svatko tko skupi deset pretplatnika biti nagrađen jednom knjigom. Inicijativa je očito naišla na veliki odjek, kako je razvidno iz članka objavljenoga u listu *Primorac* početkom 1878. godine.⁶⁸ Kako navodi, njegove su nade pretekli i hrvatski narod i kritika, što ga je ohrabrilo da se ponovno uhvati pera i ovoga puta napiše knjigu

⁶⁴ *Hrvat*, 1904, 4.

⁶⁵ *Naša sloga*, 1876, 3, 4.

⁶⁶ Knjiga je konzultirana u prilogu *Brinjsko-lički ustanak* objavljenome u listu *Dom i svijet* pri objašnjenju lokaliteta Gorica za koje je, kako se navodi, Magdić tvrdio da je najstariji dio Senja. (I. DEVČIĆ, 1898, 1–3)

⁶⁷ *Napredak*, 1877, 14, 15.

⁶⁸ *Primorac*, 1878, 1.

⁶⁹ *Napredak*, 1878, 16.

Život i djela Senjanina Mateše Ant. pl. Kuhačevića, hrvatskoga pjesnika XVIII. vieka, temeljenu na materijalu do kojega je došao prikupljajući materijal za spomenutu knjigu o Senju. Dodaje kako svi oni koji unaprijed plate osamdeset novčića dobivaju knjigu bez poštarine. Poziv istoga sadržaja, s dodatkom da se narudžbenica do 31. siječnja 1878. pošalje na knjižaru i tiskaru H. Lusteru, objavljena je u listu *Napredak* u siječnju 1878. godine.⁶⁹ Obavijest da se i navedena Magdićeva knjiga može naručiti "Kod odpravništva knjiga 'hrv. ped.-knjiž. sbora'" tiskana je u *Napredku*.⁷⁰ Magdićev istraživački rad nastavio se i u kasnijem periodu. Primjerice, *Narodne novine* objavile su izvješće sa svečane sjednice JAZU održane 6. prosinca 1884., a u tekstu se našla i vijest kako je senjski profesor Magdić u *Starine* poslao "popis patricijaških i građanskih porodica senjskih od g. 1756."⁷¹ Tu je i obavijest da je Magdićev članak uvršten u sadržaj *Vjesnika hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskog arkiva*, god. I, sv. 3, Zagreb 1899., a objavljena je u *Starohrvatskoj prosvjeti*.⁷² U listu *Banovac* sredinom listopada 1911. objavljen je sadržaj hrvatskoga beletrističkog ilustriranog lista *Prosvjeta* u koji je uvršten Magdićev rad naslovljen *Senjani u poljačkom nasljednom ratu (1733-1736)*.⁷³

Magdić je bio aktivan i u društvenome životu. Tako se spominje da je 1882. godine sudjelovao na glavnoj skupštini Činovničke štedovne i predujmovne zadruge za Hrv. primorje u Senju, koja je održana u prostorijama njegove gimnazije.⁷⁴ Zadruga je imala sve veću popularnost, što je vidljivo iz broja članova s područja Like, Primorja, Zagreba, itd.: godina 1880. imala je pedeset i jednoga člana i sedam "učestnikah", a već iduće godine broj članova popeo se na stotinu i deset članova i trideset i pet "učestnikah". Na toj je skupštini Magdić postao potpredsjednikom ravnateljstva. List donosi i javnu zahvalu biskupu senjsko-modruškom ili krbavskom dr. Antunu Mauroviću, koji je kao član utemeljitelj pristupio Družtvu za podporu siromašnih i vriednih učenika kr. gimnazije u Gospiću doprinijevši s trideset kruna.⁷⁵ Zahvalu je uputilo ravnateljstvo gimnazije na čelu s M. Magdićem.

Na glavnoj godišnjoj skupštini Hrvatske čitaonice "Lička vila" koja je održana 17. prosinca 1902. u odbor je izabran i Magdić.⁷⁶ Uz njega je u odbor

⁷⁰ *Napredak*, 1878, 16.

⁷¹ *Narodne novine*, 1884, 4.

⁷² *Starohrvatska prosvjeta*, 1900, 49, 50.

⁷³ *Banovac*, 1911, 3.

⁷⁴ *Narodne novine*, 1882, 2, 3.

⁷⁵ *Hrvat*, 1900, 4.

⁷⁶ *Hrvat*, 1903, 3, 4.

ušlo i više uglednika, među kojima su načelnik Marko Došen, kapetan Mate Došen, kotarski sudac Josip Draženović, natporučnik Mile Lapčević, ravnatelj Više djevojačke škole Davorin Trstenjak, itd.

Aktivnost u društvenome životu zadiralo je i u političke sfere. Magdić je jedan od potpisnika pisma upućenoga Franu Folnegoviću,⁷⁷ narodnome zastupniku Senja u Hrvatskome saboru.⁷⁸ Naime, pedesetak građana Senja izrazili su svoje nezadovoljstvo Folnegovićevom interpelacijom tadašnjemu hrvatskome banu Pejačeviću vezano uz vladinoga povjerenika za grad Senj, koji je, prema Folnegovićevim navodima u interpelaciji, podigao sirotinjsku zakladu od dvije tisuće forinti te na taj način pokrio iznad proračuna potrošeni višak troškova za doček bana, nadalje, da je povjerenikovim dolaskom u Senj "nastala podpuna korupcija" i da u Senju nitko ne vjeruje banu. Potpisani zaključuju kako je njihovo stajalište suprotno od onoga koje je iznio zastupnik Folnegović te kako imaju potpuno povjerenje u samoga bana i njegovu vladu. Takva aktivnost rezultirala je i podsmjehivanjem, pa se Magdićevo ime našlo u rubrici *Naši dopisi* iz Senja objavljenoj u listu *Vragoljan*, čijem se autor veoma podrugljivo odnosi prema njemu: "Mile Magdić uzprotivio se ženi!!! Ljudi se čude tolikoj eneržiji te mu promenili ime od Mile... u Mile papuča."⁷⁹ O čemu je bila riječ, u nastavku nije pojašnjeno.

Godine 1884. Magdić je u *Narodnim novinama* objavio odgovor autoru napisa u listu *Sloboda*, broj 101 od 3. svibnja 1884. godine.⁸⁰ Dotični je, prema Magdićevu napisu, objavio "krupnu laž" kako mu je nekadašnji senjski gradonačelnik Vuić iz gradske blagajne dao novac za popravak polupanih prozora, pretpostavljamo na školskoj zgradi. Autor napisa kojega Magdić nije

⁷⁷ Fran Folnegović (Slanovec kraj Zagreba, 17. 2. 1848. – Zagreb, 18. 7. 1903.), pravaški političar, pravnik. U Hrvatski je sabor kao kandidat Stranke prava bio izabran je u više mandata, među kojima u kotaru Senj 1878., 1881., 1884. Iz skupine pravaša oko Starčevića želio je stvoriti snažnu političku stranku odstupanjem od Starčevićeva "veleizdajničkog" učenja o samostalnoj hrvatskoj državi na ruševinama Monarhije i ostvarenjem programa postignuća hrvatske državnosti unutar Habsburške Monarhije. Obnovu Stranke prava htio je postići sjedinjenjem oporbe, zapravo hrvatske inteligencije u svim hrvatskim zemljama. Pridružio se oporbi M. Mankanca protiv vlade I. Mažuranića. Godine 1879. Folnegović je s nekolicinom pripadnika Narodne stranke uzalud pokušao osnovati protudualističku stranku koja bi zahtijevala znatno proširenje hrvatske autonomije, ali je u programu istaknuta i jugoslavenska ideologija u smislu Strossmayerova kruga. Dobri odnosi s J. J. Strossmayerom i Neodvisnom narodnom strankom omogućili su – nakon smrti A. Šenoe – njegovo postavljanje za urednika *Vienca* (1882.), ali su mu postali kobni u doba raskola Stranke prava. (J. ŠIDAK *et. al.*, 1968, 147–148; M. GROSS, 1973; M. GROSS – A. SZABO, 1992)

⁷⁸ *Narodne novine*, 1882, 2.

⁷⁹ *Vragoljan*, 1883, 7.

⁸⁰ *Narodne novine*, 1884, 5.

imenovao, novi je gradski zastupnik kojemu Magdić sugerira da pogleda među računima gradske blagajne, a ukoliko to ne učini, da se "in plena forma" (u punom obliku, op. a.) može okarakterizirati kao "kukavicu i prostoga klevetnika". Također, Magdića je razljutila i autorova opaska da će se uskoro možda "kajati", no da će biti prekasno te da je s takvim ponašanjem naškodio i sebi i svojim ljudima, kojima kopa "moralni grob". Magdić je na to odgovorio kako je kopanje "moralnoga groba" autorov "zanat" te da si je dotični do sada već iskopao "i moralni i materijalni grob".

Zaključak

Ovaj rad doprinosi životu i stvaralaštvu povjesničara, arhivista i prosvjetnog djelatnika Mile Magdića čiji su radovi vrijedan doprinos povijesti Senja, a potom Like, Krbave i Primorja. Unatoč neupitnoj važnosti njegova profesionalna djelovanja, Magdić pomalo neobjašnjivo ne dolazi do izražaja koliko i njegovi suvremenici poput primjerice Šišića i Klaića, no zato je njegovu kvalitetu i istraživačku marljivost uočio sam Rački čemu svjedoči upravo korespondencija obrađena u ovome radu. Premda nije sačuvan velik broj pisama koje su Magdić i Rački razmijenili, ona uspješno zrcale više dimenzija Magdićeva djelovanja: njegov znanstveno-istraživački, a potom i kulturno-prosvjetni rad, zatim političko djelovanje, ali govore i ponešto o Magdićevom stilu i karakteru – elementima koje je moguće otkriti isključivo radom na privatnoj korespondenciji poput ove. Time ovaj rad na drugačiji način dopunjava dosada poznate podatke o Mili Magdiću, čija pisma u sinergiji s onodobnom periodikom jasno svjedoče o njegovom doprinosu za vrijeme u kojemu je djelovao: poglavito u njegovome stvaralačkom radu na području povijesnih znanosti te predstavljaju vrijedan izvor podataka o Magdićevu djelovanju i recepciji kod oca hrvatske historiografije Franje Račkoga.

Literatura

I. Izvori

- Arhiv HAZU*, XII, A 387/1, Senj, 15. 5. 1877.
Arhiv HAZU, XII, A 387/2, Senj, 1. 5. 1880.
Arhiv HAZU, XII, A 387/3, Senj, 14. 10. 1880.
Arhiv HAZU, XII, A 387/5, Senj, 4. 2. 1883.
Arhiv HAZU, XII, A 387/6, Senj, 1. 5. 1883.
Arhiv HAZU, XII, A 387/7, Senj, 8. 5. 1883.

Sl. 1. Senj oko 1859. godine (izvor: arhiv Gradskog muzeja Senj)

Arhiv HAZU, XII, A 387/8, Senj, 25. 5. 1883.

Arhiv HAZU, XII, A 387/9, Senj, 2. 7. 1883.

Arhiv HAZU, XII, A 387/4, Senj, 10. 10. 1882.

Poziv na predplatu, *Naša sloga*, VII, 19, 1. 10. 1876., 3, 4.

Topografija i povijest grada Senja, *Napredak*, XVIII, 20, Zagreb, 10. 7. 1877., 14, 15.

Primorac, VI, 4, Kraljevica, 9. 1. 1878., 1.

Poziv na predplatu, *Napredak*, XIX, 3, Zagreb, 20. 1. 1878., 16.

Napredak, XIX, 15, Zagreb, 20. 5. 1878., 16.

U Senju, *Narodne novine*, XLVIII, 105, Zagreb, 8. 5. 1882., 2, 3.

Senjski izbornici svomu zastupniku g. Folnegoviću, *Narodne novine*, XLVIII, 258, Zagreb, 10. 11. 1882., 2.

Naši dopisi, Senj. 13. studenoga. Dragi Vragoljane!, *Vragoljan*, III, 22, Bakar, 15. 11. 1883., 7.

Priposlano, *Narodne novine*, L, 108, 9. 5. 1884., 5.

Promjene u pučkom učiteljstvu, *Sriemski Hrvat*, VII, 81, Vukovar, 8. 10. 1884., 3.

Promjene u učiteljstvu, *Napredak*, XXV, 30, 20. 10. 1884., 14.

Svetčana sjednica jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti dne 6. 12. 1884, *Narodne novine*, L, 286, 11. 12. 1884., 4.

Promjene u nadzoru pučkih škola, *Napredak*, XXVII, 13, 1. 10. 1886., 14.

- O realnoj gimnaziji u Mitrovici, *Narodne novine*, LIV, 177, 2. 8. 1888., 3.
Javna zahvala, *Narodne novine*, LVIII, 14, 19. 1. 1892., 8.
Ivan DEVČIĆ, Brinjsko-lički ustanak g. 1746. Historična pripovijest, *Dom i svijet*, 1. 8. 1898., 1-3.
Srebrni pir, *Hrvat*, 19, Gospić, 6. 10. 1898., 2.
Zabava gimnazijske mladeži u Gospiću, *Hrvat*, 2, Gospić, 25. 1. 1900., 3.
Javna zahvala, *Hrvat*, 13, Gospić, 10. 7. 1900., 4.
Bibliografija, *Starohrvatska prosvjeta*, V, 1, Knin, 1900, 49, 50.
Hrvat, IX, 1, Gospić, 3. 1. 1903., 3, 4.
Narodne novine, 69, 225, 2. 4. 1904., 13–14.
Priposlano, *Hrvat*, X, 12, Gospić, 15. 6. 1904., 4.
Priposlano, *Hrvat*, X, 13, Gospić, 23. 7. 1904., 4.
Narodne novine, 71, 229, 6. 10. 1905., 1–2.
Narodne novine, 71, 256, 8. 11. 1905.(b), 1–2.
Narodne novine, 72, 90, 19. 4. 1906., 1–2.
Iz službenog lista, *Hrvat*, XIV, 9, Gospić, 2. 2. 1907., 3.
Prosvjeta, Banovac, 24, 42, Petrinja, 14. 10. 1911., 3.
Narodne novine, 78, 175, 30. 7. 1912., 1–3.
Narodne novine, 78, 224, 27. 9. 1912.
Narodne novine, 78, 225, 28. 9. 1912.
Jutarnji list, 11, 3642, 1922., 7.
Jutarnji list, 11, 3645, 1922., 2.

II. Knjige i članci

- Stjepan ANTOLJAK, Dr. Franjo Rački, utemeljitelj moderne kritičke historiografije i naš vrhunski historičar 19. st., *Hrvatska historiografija do 1918.*, II, Zagreb, 1992, 88–130.
- Dragomir BABIĆ, Književnici i publicisti (i drugi protagonisti pisane riječi i kulturni radnici) profesori i đaci senjske gimnazije, *Senjski zbornik*, 16, Senj, 1989, 163–184.
- Bogdan DIKLIĆ, Nastavnici učenici, maturanti i direktori senjske gimnazije i COUO "Vladimir Čopić" od 1839. do 1989. godine, *Senjski zbornik*, 16, Senj, 1989, 71–110.
- Branko DRECHSLER, Iz ostavštine Frana Kurelca, *Grada za povijest književnosti Hrvatske*, 8, Zagreb, 1915, 63–142.
- Ivan ERCEG, Djelatnost Dra Franje Račkoga odražena u njegovaj Korespondenciji, *Zbornik Historijskog instituta JAZU*, 2, Zagreb, 1959, 263–288.
- Mirjana GROSS, *Povijest pravaške ideologije*, Sveučilište u Zagrebu – Institut za hrvatsku povijest, Zagreb, 1973.
- Mirjana GROSS, *Počeci moderne Hrvatske*, Globus, Zagreb, 1985.

Sl. 2. Razglednica Senja, oko 1900. godine
(izvor: arhiv Gradskog muzeja Senj)

Mirjana GROSS – Agneza SZABO, *Prema hrvatskom građanskom društvu*, Globus, Zagreb, 1992.

Mirjana GROSS, *Suvremena historiografija. Korijeni, postignuća, traganja*, Novi Liber, Zagreb, 1996.

Mirjana GROSS, *Vijek i djelovanje Franje Račkoga*, Novi liber, Zagreb, 2004.

Ante GULIN, Bibliografija radova Franje Račkoga i bibliografija radova a njemu, *Zbornik Zavoda za povijesne znanosti istraživačkog centra JAZU*, 9, Zagreb, 1979, 323–370.

Marta HUSIĆ, Prinos bibliografiji Mile Magdića s posebnim osvrtom na povijest grada Senja, *Senjski zbornik*, 41, Senj, 2014, 293–304.

Izvodi iz zapisnika Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Skupna sjednica od 2. siječnja 1880, *Rad JAZU*, 51, Zagreb, 1880, 210.

Izvodi iz zapisnika Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Skupna sjednica od 16. veljače 1880, *Rad JAZU*, 53, Zagreb, 1880, 226.

Izvodi iz zapisnika Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Sjednica filologičko-historijskoga razreda 29. siječnja 1881, *Rad JAZU*, 55, Zagreb, 1881, 229.

Izvodi iz zapisnika Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Skupna sjednica od 30. siječnja 1881, *Rad JAZU*, 58, Zagreb, 1881, 214.

- Tihana LUETIĆ, Korespondencija Šime Ljubića i Franje Račkoga, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, 20, Zagreb, 2002, 217–268.
- Mile MAGDIĆ, *Topografija i povijest grada Senja*, Senj, 1877.
- Viktor NOVAK, Valtazar Bogišić i Franjo Rački – Prepiska 1866-1893, *Zbornik za istoriju, jezik i književnost srpskog naroda*, SANU, 25, Beograd, 1960.
- Rad JAZU*, 54, JAZU, Zagreb, 1880, 216.
- Rad JAZU*, 59, JAZU, Zagreb, 1881, 229.
- Jakša RAVLIĆ – Franjo Rački, *Pet stoljeća hrvatske književnosti*, Zora, Matica hrvatska, Zagreb, 1969, 7–103.
- Krešimir REGAN, Mile Magdić i Narodne novine 1899–1918., *Studia lexicographica*, 4, 6, Zagreb, 2010, 91–113.
- Tadija SMIČIKLAS, *Život i djela Dra. Franje Račkoga*, JAZU, Zagreb, 1895.
- Jaroslav ŠIDAK – Mirjana GROSS – Igor KARAMAN – Dragovan ŠEPIĆ, *Povijest hrvatskog naroda 1860–1914.*, Školska knjiga, Zagreb, 1968.
- Ferdo ŠIŠIĆ, *Franjo Rački historik. Proslava stogodišnjice rođenja F. Račkoga*, JAZU, Zagreb, 1929.
- Ferdo ŠIŠIĆ, *Korespondencija Rački-Strossmayer*, knj. I-IV, JAZU, Zagreb, 1928–1931.
- Franjo ZENKO, Franjo Rački kao filozofski pisac i teoretik "narodne" znanosti, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine*, 1-2, Zagreb, 1975, 43–44.
- Ivica ZVONAR, Pisma Ivana Kostrenčića upućena Franji Račkome u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, *Problemi sjevernog Jadrana*, Rijeka, 2015, 9–33.
- Ivica ZVONAR, Pisma Franje Račkoga upućena Ivanu Kostrenčiću u razdoblju od 1868. do 1875., *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, 25, Zagreb, 2007, 203–224.

A CONTRIBUTION TO THE BIOGRAPHY OF MILE MAGDIĆ,
BASED ON CORRESPONDENCE WITH FRANJO RAČKI AND CROATIAN
PERIODICALS OF THE TIME

Summary

The article contributes to the knowledge of the character and activities of Mile Magdić (Ogulin, 1847 – Zagreb, 1931), historian, archivist, professor and director of several schools, and his social activities through correspondence with Franjo Rački, historian, canon, first president of the former Yugoslav and today's Croatian Academy of Sciences and Arts. These are nine letters written between 1877 and 1883, stored in the legacy of Franjo Rački in the Archives of the Croatian Academy of Sciences and Arts. A contribution is also made to the knowledge of Magdić's activities through the periodicals of the time.

Keywords: Mile Magdić, Franjo Rački, Senj, correspondence, periodicals